

ЗОЯ СЕМЕНДУЕВА

Эсер билогъ

ЗОЯ СЕМЕНДУЕВА

Э сер билогъ

СТИХИГЪО ВЕ ПОЭМА

МАХАЧКАЛА
ДАГЕСТАНСКОЕ КНИЖНОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
1979

ББК 83.3 татск.
С (тат)
С 30

С 30 **Семендуева З.** Э сер билогъ.
Махачкала, Даг. кн. изд-во,
1979.
48 с.

У родника.

С [тат.]
ББК 83.3 Татск.

И чоримуьн книжкеи эн Зоя Семендуева, ве-
дироморенигъо э Дагестанское книжное издатель-
ство.

Э шогъиригъой хуьшде Зоя Семендуева бир-
мундени пушотеине тэхъле зиндегунира ве
исгъэтине хушбахде гъисмет эн зенгъоре, тэги-
рифменд сохдени тозе девр Советире, гуфди-
рени э товун дусди ве бирори хэлгъгъой ви-
леет иму, эн республикейму.

Э и сборник дешенде омори гъемчуьн поэма
«Мозол», комире ки автор нуввуйсди э гъуьзет
Комсомол Ленини.

С 70403—55 102—79 © Дагкнигоиздат, 1979 г.
М 123 (04) — 79

СТИХИГЪО

БОВОР СОХДЕНУЪМ

У руз, кейки чум вокурде
Э и дуьньегъ дениширем,
Гьемишелуьг дусди беседе,
Инсонгьоре бирор гирдем.
Эз гїзили бовор сохдем,
Э ишму ме, одомигьо.
Дануьсденуьм гьэрхунд бирем
Эй вегирде тербиегьо.
Бовор сохденуьм э усдогьо,
Комигьоки . вокурденуьт,
Э шофергьо ве летчикгьо,
Комигьоки э рэхь деруьт.
Бовор сохденуьм э духдиргьо,
Сохденуьтгьо дур гїзоре.
Э солдатгьой эн серхьэдгьо,
Дошденуьтгьо динжимуре.
Э ишму ме боворинуьм,
Ишмуш э ме бовор сохит.
Эй инсонгьо ме хосденуьм,
Дуь-екире омбар хогьит.

ХОГЪ ВАТАНЕ

Гьер инсоне васалиш гьисд поизиш,
Гьемишелуьг нисе бире гьич екиш.
Эз ю бэгъдо гьер одоми нум гьишде,
Э ю гуьре у нуме у вегирде.

Беднумире эй вегирде четин нисд,
Никисохэ гьеммишегьо хьуьрмет гьисд.
Сох никире нике нуме эй гьишде,
Э негьогьи луч несохде гьич вэхде.

Рузгьоймуре шевгьо дегиш сохденуьт,
Рафде рузгьо вогогьруш нисе биренуьт.
Тэгди сох туь коре пушо эй берде.
Ненге инсон эз гьуьмуьриш пес мунде.

Бирмун гьинор те поиз туь оморе,
Э девр иму хьуьрмет гьисди жофоре.
Эз дуьли хогь туь гьеммише Ватане,
Муьрде бэгъдош у гереки инсоне.

ДУСД

Дусд эри инсон гьисди мелхьэм,
Дусд бугьа инсон никешуь гьэм.
Э дусд бугьо жиге нибоши ёд,
Хуьрметиш унжо мибошу зиёд.

Дусдсуьз парандегьош низенуьт гьич пар,
Бигьил бошут э гьер жиге дусдгьо омбар.
Дусди гьэнет инсони, дусди гьумуьр жуни,
Дусдсуьз гирорутгьо рузгьо эри чуьни.

Дусдире гьувот дим бироргьо,
Нисд гердо эз гьуьлом дуьшменигьо.
Эри дусдгьо очугьа дергьойму гьер вэхд,
Эри нэхогьгьо гьопугьош гьисдуьт сэхд.

МЕРЕ ХЬЭЗ ОМОРЕ

Мере хьэз оmore денишире,
Раче чигьрет догъгоймуре.
Электриш ишуьгь доре.
Чуьн астарай эн зуьм-зуьме.

Мере хьэз оmore денишире,
Чуьтам васал, эз глэрей догъго.
Шэх-шэх рихде нуькерего,
Вараюддет эз гуьл доого.

Мере хьэз оmore денишире,
Э гешдеки жавонгьоре.
Э жилгъэгой глэрей догъго,
Шоре муьгьбет пур э дуьлго.

ШЕЙ СЕБЭХЬИ

Похли-похли, гэрсе хуно,
Белгэм гирде велг, савзере.
Шей себэхьи уьшуйгь мидо,
Э шон чуйшме ригаз доре.

Жун гуьл, савзе тозе бире,
Хурде хурек шей себэхьи.
Хуьрд сохденуьт тешнеире...
Мереш э у лап темэхьи.

Ме себэхьгьо диренуьмге,
Э сер савзе шей нуьшдеи,
Гуйге угьо чум ёриге
Ве пуруьтге эшгь хосдеи.

Шей себэхьи, туйни темиз,
Э хумнейтуь гоф гешденуьм.
Мэглэнолуь бошут гьер риз,
Хурег хэлгь бу — ме хосденуьм.

ЛОВОЙ ДЕДЕ

Гьетте гъзнет муьхькем бире,
Гъуш хьозури эй паруьсде.
Гъишде лулей эн хуьшдере,
У э дури гъзнет куфде.

Ферзендгьоймуш э гъечунуьт,
Тегьер эн гъуш келе бире.
Эз дедейгьо гуфдиренуьт:
— Хьэлол сох туь э ме шире.

Э рэхь эдем ведарафде,
Небу боши дедей, гъэгъри,
Биё офум рэхь эй хуьшде,
Вэхд рафдей ме изму бири.

Дуьл эн деде гьелбет могъбул.
Гьетте шинре мибу суьфде.
Песде мибу у шоре дуьл,
Балай куке рач фегьм сохде.

Сер мигируь ловогьоре,
Эй ферзэнд эри хосде:
— Бура, кук ме, рэхь шорире,
Ватане туь э дуьл дошде.

Фурмуш месох хок хорире,
Э коминжо келе бирей.
Ве гьемчуьн у инсонгьоре
Эз ки, жун ме, эшгъ вегирдей.

Э чуй жигеш бисдориге,
Дан ки туь одомини.
Коми рэхьэш туь рафдиге
Инсоньети хьуьрмет туьни.

НИСЕ МУЪРДЕ

Гирошдуйтгеш омбар салгьо,
Чигърет эн кук фумуш нибу.
Те чумгьою хьэрзо гьисдгьо,
Дедей куке гье мигешдуй.

Нидануй гьич дуьл эн деде,
Е махъэлиш сохит бире,
Согъ гьуьмуьр, ю, лово хосде,
Огол зере ферзенд юре.

Э хуней кук у лампере,
Дегесунде хомуш мибу,
Когъозлегьой доьгьоире
Э ён лампе у михуну.

Эз гуниле офдонугьо,
Нивэхизуь, сер тик гирде.
Эри ватан жуне нуьгьо,
Гьич е вэхдиш нисе муьрде.

Чигърет энугьеммишелуьг
Эй хэлгь Ватан ве эй деде.
Гьем гьуьзетлуь ве гьем буьзуьрг
Едигор ве гьэзиз мунде.

Э СЕР ГЪОВРЕЙ ДЕДЕ

Э сер гъоврей туь поисде,
Эй сес туь ме хъэсрет бире,
Шевиш-рузиш суьгъде деде,
Туьре эдем огол зере.

Эйчуь, дедей, туь зу муьрди
Э сал гъуьмуьр не расире.
Эйчуь гъечи езугъ гъишди,
Эйки гуюм ме дердмере.

Дерд ферзенде энжэгъ деде,
Дануьсдени вогу сохдө.
Оморей эй не вогошде,
Балай туьре дердлуь гъишде.

ВЭХД ЖОВОНИ

Тегьер богъгой эн васали,
Гъечу рачи вэхд жовони.
У гьисд васал зиндегуни
Ве биёвгъой эн инсони.

Бош туь жовон хосдей эн дуьл,
Рачи ди туь тегьер эн гуьл.
Ватан эз туь шори соху,
Имид э туь ёгъин бесдуь.

Рэхъгой глумуьр лап омбари,
Угьо эйтуь очмиш бири.
Хубе рэхъз дан туь вихде,
Э дузе рэхъ ёгъин рафде.

Увэхд мофи мозол ве бэхд,
Рузгьош мибу эйтуь хушбэхд.
Мидани туь офде софо.
Ве тэгърифи э гъэд жофо.

МЕПОЙ

Гьер себэхь себэхьмунда,
Пушой мере эйчуь гирде?
Э чумгьой ме тиж медениш,
Нисоху угьо туьре гьимиш.

Ме эри туь дусд нибошум,
Муьгьбет дуьлеш ме никуьшуьм.
Муьгьбет гьер вэхд азад бири,
Э гужевоз нивегири.

Эй туь муьгьбет неде э дуьл,
Негьогь эйчуь бире билбул,
Э гужевоз бугьо гьисмет
Эри екиш ниёру бэхд.

Кулок — зуьгьбе бисдоруьтгеш,
Верф ве воруш оморуйтгеш,
Гэтош муьгьбет сокит нибу.
Эри туьш у дэггэм нидуь.

Меёр мере туь лап визор,
Негьогь мепой э зир эн дор.
Хосдей дуьл ме гьисд э дури,
Э дуьл муьгьбет энз дери.

ДОР Э СЕР БИЛОГЪ

Чуьн гъэреул э сер билогъ поисдей,
Лугегьоре э чор тараф лов сохдей.
Савзе велггьо э гуш-гуши дебуре,
Дирегьоре эри еки гуфдире.

Духдерун догъ э ён билогъ оmore,
Дуь эй еки дуьлгьошуре гуфдире.
У гофгьоре гьеммере туь шинире,
Дануьсдени пэхьни сохде сургьоре.

Соймишигьо э соей туь нуьшденуьт,
Дуьлгьошуре унжо серин сохденуьт.
Эй инсонгьо де у коргьо сур нисди,
Эйтуь угьо чендгъэдериш хуьърмети.

Кошдегор туь, гьелбетки дануьсди,
Эри ники туьре инжо у кошди.
Кини у мерд туьре инжо кошдегор?
Е богъдори енебуге рэхьгирор.

Ки гьисдигеш никисохи у ёгъин,
Унегуьре ме не буре гьич гьемин.
Шоре мэгъни эри туь, дор, хунденуьм,
Кошдегоре эдей тэгъриф доренуьм.

РАЧЕ ЧИГЪРЕТ

Назуйшменде раче чигърет
Гъисд шори дуъл эн жовони.
Шевиш, рузиш гъисдуъм гузет,
Хосдеи ме энжэгъ туъни.

У сиегъе, раче чумгъо,
Венгесд э дуълме муъгъбете.
Сохди мере бенд угъо,
Мекуъш, гуъзел, туъ гъисмете.

Мебисдоге пардуъш мере,
Зу э кин туъ пар мизеруъм,
Шоре метлеб жовонире,
Эри туъ ме мигуфдируъм.

Дуъл ме хомуш гъич вэхд нибу,
Тейте эз туъ гоф вегирде.
Гъемишелуъг хъозури у,
Э туъревоз эри гешде.

Шевиш, рузиш мигирисуъм,
Эге туъ «нэгг» гуфдириге.
Лап мозоллуъ ме мибошум,
Э ме гъисмет бисдориге.

ДУРИМ ЭЗ ЕНИ

Туь офтои, ме менг нисдуьм,
Оммо гьердуь гьисдим бедбэхд.
Туь тэхьнои, меш е текуьм,
Зури-зури рафдени вэхд.

Шев giroшде бирени руз,
Соймишигьо бире сергъуз.
Чуьн офто ве менг шеви,
Нивохурим гьич эеки.

СЕВГИЛИ

Пазоб гюьлом э дуьл дарафд,
Туь рафдеки, ой севгили.
Э чумгьой ме хов неварафд,
Туь рафдеки, ой севгили.

Дегиш бисдю эвир гьово,
Бивэхд пажи гъуьзуьлгуьлгьо,
Э руй хори сер но угьо
Туь рафденки, ой севгили.

Туь себебсуьз уч бисдори,
Эй чумгьой ме лерзи хори,
Селт вир бисдо, дур рафд шори,
Туь рафденки, ой севгили.

Ранг эн руй ме вешенд зерди,
Эки гуюм и чуй дерди.
Товуш чумгьой мереш берди,
Туь рафденки, ой севгили.

Рузгьой гюьмуьр дегиш бисдо,
Жовоне сер э дерд офдо.
Сие муйгьо, сипи бисдо
Туь рафденки, ой севили.

БИЁ ЁР

Геймиш бирет э гуьлгьой васали доргьо,
Туь, ёр, ширини эз гьеммей энугьо.
Биё ёр, геймиш бире тегьер гуьлгьо,
Шевиш-рузиш э рэхь туь деруьт чумгьо.

Э ховиш чигьрет туь э пушоймени,
Бэхд мени туь, хэндей эн ловгьоймени.
Пейлей гловеш эз лэглэй ме минорум,
Зу эз шори туьре ме гьэл мигирдуьм.

Сие хол эруй туь ярашуьгь доре,
Эри гьер ярайме у офди чоре.
Эжигей туь екиш нидануь бире,
Биё ёр, метлеб дуьлме, воку дере.

Гьем эшгь мени, гьемиге эй дуьл шори,
Туьни хосдей дулме э руй эн хори.
Мегу, хосдегор туь эз хьол офдори,
Биё ёр, чум ме э рэхь туь дери.

ЭРИМЕ ОФИРЕ ОМОРЕЙ

Эз пэили э туь бендуьм,
Туьсуьз чуьтам гуьом хэндуьм,
Туьре эз ме хэбер нисди
Энжэзь дуьл ме э туь бенди.

Гьуьзуьлгуьлгьо селт бири лов,
Гьер тарафе сохди тов-тов.
Рачи энугуьлгьо туьни,
Дуьл эри туь хьэсротини.

Эз раче сес овоз буьлбуьл,
Хэбер бири ченд жире гуьл.
Дуьл э сине тоб нис доре,
Воисдени туьре дире.

Э туь ухшеш екиш нисди,
Эри ме туь келе бэхди.
Э кес гьисмет нигьлуьм бире,
Эри ме оморей офире.

ОШУГЪ БИРЕМ

Гуъле хуно очмиш бирей,
Ошугъ бирем э туь духдер!
Туьре дире, бирем ме шор,
Бэхд мени туь, ширине ёр!

Туьни мелхъэм эн гьер яра,
Дуълмере туь месох пара.
Дур мевирих эз хосдегор,
Бэхд мени туь, ширине ёр!

Эри шевме туьни товуш,
Гьер гоф туь гьисд эри ме хуш.
Ширини туь тегьер онор,
Бэхд мени туь, ширине ёр!

Лап рачгъоюш ни беруь борж,
Эри руй туь, мегьил михътож,
Биё сох мере дуъл шор,
Бэхд мени туь, ширине ёр!

СУЪМБУЪЛ

Э ранг эн суьрх, зерде хьини,
Селигъэлуь э бенд дери.
Гьечу веди бире суьмбуьл,
Буле мэхьсуьл, шори эн дуьл.

Чуьн бикегьо лой-лум доре,
Кими вэхд лос зими бире.
Е вэхдиге туь мивини,
Э сер дерьёгь шар гешдени.

Э эшгъэвоз кук, комбайнер,
Мэгни муьгыбет хунде эй ёр.
Комбайн энү, тегьер геми,
Дурундени мэхьсуьл гьони.

Диренге ме бул гендуьме,
Воисдени тэгриф дуьм ме:
Жофокешгьой дигьбонире,
Сэхьиб були, хушбэхдире.

О, ДОГЪИСТУ!

Тэгьер эн гъуш мескен зерейм э догъгьо,
Чуьн эй чупон, хунеймунуьт ейлогъгьо.
Мелхъэм сине гъисди эвир эн богъгьо,
О, Догъисту, туьни гъээиз эри ме.

Пар зеруьмгеш э дургьо, тегьер гъуш,
Э лулейме мивогордум, бире хуш.
Эй ме хоши гъисдуьт доргьо ве сенгъ туьш,
О, Догъисту, туьни гъээиз эри ме.

Э чэнд зугъу мэгъни хунде пир-жогъил,
Дусди ишу гъисди темиз-жовогъил.
Повгъой чешме эдет доре рач руьгъ-руьгъ,
О, Догъисту, туьни гъээиз эри ме.

Бегем мибу эз туь журо гъич бире,
Гьер куьнж туь эриме гъисди чуьн хуне,
Туь дорени эшгъ мэгънигъой шогъире,
О, Догъисту, туьни гъээиз эри ме.

МОЗОЛУЬЕ ГЪИСМЕТ

Немунди э ёр ме чуй вэхд бу,
Диреймгьо екире гьердуйму.
Гзэйбе-гзэйб мигуърди гьулмере,
Текелифиш мисохди чендборе.

Кими вэхд сохдеки туь гузет,
Э тегьер гьэреул эн серхьэд.
Гье гешде михунди туь мэгни,
Гуш дошде поисдем меш пэхьни.

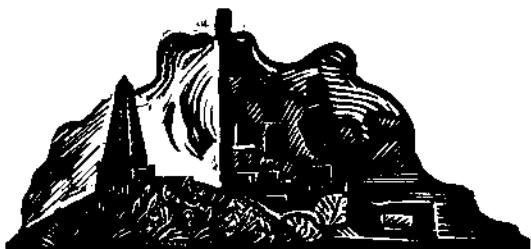
Егиле э хушде домунде,
Дес мере туь песде шувунде.
Туь бирден гуфдири шоре лов:
«И гъисмет сад салгьо мидуь тов».

...Омборе салгьошки гиросдет,
Э сифет жилгъэгьош офдорет.
Гене туь э тегьер пушоте,
Эриме дошдени муьгьбете.

П О Э М А

МОЗОЛ

Э глүзет 60 сали комсомол.

I

Нуьвусденуьм ме дестоне
Эри Мозол — духдер тати,
Кумек бире зй хэлгь хуьшде,
Гьинорменди у бирмунди.

Гуьзеле мегь, э мегь гьоми,
Емуьшдоргьо геймиш гьисди,
Онгурбогьгьо савзе мохбер,
Дуьл инсоне сохдембу шор.

Жофокеше фэхьлей колхоз
Э хьэвесевоз коре мисохд,
Эй вегирде буле бегьер,
Зиндегуни варав звер.

Лап мозолменд бу жовонгьо.
Шоре мэгини хунде угьо,

Рафдембируът десде-десде,
Эз кучегьо эри гешде.

Э булутгьо пичи гьово,
Э дерд офдо гьемме хэлгьго.
Фашист, немецгьо-довглохогьго,
Э сер Ватан гьов кенд омо.

Рафденуът жовонгьо э довгло,
Жейле бисдо соймишгьо.
У рузгьо гьич эз ёр нирав,
Игидгьо э торих мерав.

Гъздимие шегьер Дербенд
Кукгьой юре э женг фуърсо
Нисд бу гуфре беде дуьшмен,
Азад зигьуът гьеме хэлгьго.

Жофокешгьой шегьер Дербенд
Деш хъэвеслуь коре сохдуът,
Эй глээзигьо бире кумек,
Дуьшменгьоре зу бесгьун дуът.

Э гурунде беде рузгьо
Э пушо бу комсомолгьо,
Расде шовгло угьо доре,
Борж мибердуът э гьер жиге.

Э жергегьой комсомолгьо
Дебу духдер — нум ю Мозол.
Бебей энү рафд э гьовхо
Э суьфдеи рузгьой довгло.

Гье эз у руз тегьер жоборд,
Сер гирд жофо кеши Мозол.

У комсомол Ленини бу,
Э пушой эл шовголуь бу.

Медсестра э госпиталь,
Э яралуьго тегьер хэгьер,
Шев те себэхь не хисире,
Сохдембу у кумекире.

Некешуьтгу уьго зэхьмет,
Зу соф бире, буравт э женг.
Бигьил куьнд бу руз бесгъуни,
Дуьшмен Ватан нисд биреи.

II

Мозол эз кор вогошдеки,
Пушоре гирд дусд школеи,
Хунденбугьго э уревоз,
Э е школе эз зуревоз.

— Мозол, туьре эдем гешде,
Эй винире пушой рафде,
Эдем рафде ме э довго,
Кумек бире эй бебегьго,
Дуьшменгьоре эй нисд сохде,
Шолумире эй оворде.

Гоф Яшкере гьетте шинре,
Сифет Мозол зерди зере.
Дуьл ю варафд-фураморе
Гуфди, дусде у дуьл доре.

У мердини, э женг рафде,
Дуьшменгьоре эй нисд сохде.
Песде Яшке сер тик гирде,
Гуфди метлеб дуьл хуьшдере.

— Минет мени, дениш э ме,
Туьни вихде соймиши ме.

Гоф ди мере пушой рафде,
Э гьер рэхьгьо инсон рафде,
Эгер небуриге плов эз бендгьо,
Мирасуьт э мирод муьгьбетлуьгьо.

— Бура, рэхь ник, шор биёвош,—
Гуфди Мозол, дир не сохде,
— Бисдоримге гьисмет еки
Миёв эйму рузгьой ники.

— Бебейму гьисд э довго,—
Мугу Яшке, минет сохде,
— Дедейму мунди тэхьно,
Э хунейму де кес неде,
Хосденуьм эз туь, мозол, дусд ме,
Гэре-бир сер кеш э дедейме.

— Яшке, дусд ме, бовор сох туь,
Тегьер ферзенд эй дедешму,
Ме мибошум, олхоин бош,
Бесгьун доре, зу вогошдош.

III

Чуьлдуьимуьн сал, гьизгьин довго.
Миоморут эшелонгьо,
Э Дербенд яралуьгьо
Лап пур бируьт госпитальгьо.

Мозол шевгьо нэхисире,
Невомунде кор сохдембу.
Бесдембу у ярагьоре,
Оммо эз дуьл гирисдембу.

Ээ же амо и бедигьо
Э сер келе ве жовонгьо.
У кор мисохд гуьм-гуьм сохде,
Эй сук сохде дорд яраре.

Е яралуь себэхьмунде
Огол зере глов хосдени,
Сер энуре тик вегирде,
Мозол глове декирдени.

Согь сифет ю бу пичире
Э верфлуье сипре жоне,
Энжэгь ловгьо веди бируьт,
Тегьер тешне глов фубердуьт.

Диеш дердлуь Мозол бисдо,
Дигълей эн гларс эз чум офдо,
Генеш у дуьл хуьшдере до,
Эй яралуь кумек бисдо.

Хэйли рузгьо гирошдени,
У яралуь сер гирдени,
Евош-евош эй бире соф,
Дуьл эн Мозол бирени шор.

Яралуь чум вокурденге,
Э сифет Мозол сэхд дениши,
Эз зуревоз мигуиге
У Мозоле шинохдени.

Сер гирд э ёр эй овурде
Эже дири у Мозоле.

Бирден э ёр энү омо,
У гурунде беде гьовхо,

Келе женг giroшдигъо,
Дусд ю жуне норобугъо.

IV

Увэхди дуьшме гужлуь бу,
Гье шишире оморембу,
Сухундембу хунегъоре,
Пуч сохдембу инсонгъоре.

Эй Таганрог келе гъовхо,
Лап хунлюью giroшдебу,
Ферзендгъой эн ченд миллетгъо,
Тегьер эн мерд женг бердембу.

Дусде хъовир эн Николай,
Нисон — ферзенд Догъистони,
Э е жерге гъовхо берди,
Дуь согъэ сал бирор бири.

Э Таганрог женг бу келе,
Беде яралуь Нисон бисдо,
Коле уре гъужоь зере,
Зу ведеберд эз гъэд гъовхо.

Увэхд Нисон суьсд гъолок бу,
Эй гоф сохде муьгълет небу,
Э гъултугъ у десе доно,
Сирот вегирд э Коле до.

Энжэгъ дуь гоф увэхд гуфди;
«Шегьер Дербенд э Догъисту...»
Коле уре дуз вараси,
Шовго доре дусде, мугу:

«Олхоин бош, глэзизе дусд,
Согъ мундумге, ёгъин мирам,
Эз жун меш уре дуьруьсд,
Тегьер бебе ме мидорум».

Коле дусде гьовре сохде,
Э гьоврей эн бирори,
Дарафд э женг эй борж берде,
Гьэзгьр хун эн дусд э дуьл дери.

Нетерсире у эз глэжел,
Телеф мисохд дуьшменгьоре,
Э лап беде жигей эн женг,
Дешендембу у хуьшдере.

У руз угьо сэхд поисде,
Таганроге гьэлхэнд дошдуьт,
Энжэгъ буйругъ оморенге,
Песо угьо вогошденуьт.

Немцгьо гьеле гужлуь бируьт,
Те Кавказиш расиренуьт,
Оммо Коле у сироте
Э гьултугъ ю глэзиз дошде.

Глэре-глэре вегирдембу,
Тимор сохде, гирисдембу
Э ёр дусде у оворде,
Эй ю глэрсгьо рихундембу.

Э хоригьой догъгьой Кавказ,
Э беде женг дери е дес
Коле бисдо сэхд яралуь.
Эз хуьшде уре хэбер небу.

Э госпиталь, шегьер Дербенд,
У э хуьшде дироморе,
Вохурд э ю куьнде чигьрет,
Гье у туьтем огол зере,
Эз сестра пуьрсирени,
Мундиге согь когьозгьой ю,
Зури овурде гьишдени,
Тигьэт вини сироте у.

Коле увэхд ёгьин дануьсд,
Нисон бебей эн Мозоли.
Дуьл ю бисдо диеш гурунд,
Эз чумгьош гьэрс бисдо тигьи.

Оммо фикир, дерд дуьл юре,
Недануьсд очмиш сохде.
Воисд уре зу соф бире,
Гьэгьр хун дусде ведешенде.

Маглуьмсуз вэхд пушо рафде,
Сер гирд Коле эй соф бире,
Гьэре-гьэре у вэхуьшде,
Минуьшд э сер эн пенжере.

Гьетте Мозол дироморе,
У мибисдо диеш гьэмлуь,
Э дуьл дегьо фикиргьоре,
Воисдембу очмиш соху.

Оммо гьичиш не гуфдире,
Мигуфди у э дуьл хуьшде:
«Беге мибу и чумгьоре,
Рэхьм не берде, гьэрслу сохде».

Не дануьсде бигьил зигьуь,
Чумгьо эз гьэрс тар небошу,

Раче жейрон эн догъире,
Говуни эй гъэмлуь сохде.

Е руз Мозол э кор омо,
Гъэмлуь бируьт энун чумгъо,
Веди бу, ки уре дерд бу,
Сифет энун бу фикирлуь.

Коле пуьрси эзу зури,
Эйчуь гъечи у гъэмлуьни,
«Лелей Коле, ченде гуюм,
Ме э кифлет е тэхьноюм.

Э дуьл ме ченд дердгъо дери,
Одохлуй ме э довгъои,
Вегирдем ди когъоз эз у,
Бири гуфре сэхд яралуь».

Эз чум ю гъэрс тигъи бире,
Зиёд сохде Мозол гуфди:
«Дие бебеш нисди мере
Э женг довгъо уш ки муьрди».

Инжо лерзи жендек Коле
Ве пуьрси у дир не сохде:

«Чуьтам муьрди эн туь бебе,
Эз же эхи туь дануьсде?»

«Омори когъоз пуч биреи,
Магълуьмсуьзи, гъовреш нисди»

Де тоб недо инжо Коле,
Вегирд эз гъултугъ сироте.
Дениши у э сиротиш,
Э гъэрсгъой чумгъой эн Мозолиш,

Эз чумгьой мерд тэхьле гларсгьо,
Э инжиге тигьи бисдо.

До э духдер у сироте,
Ихдилот сохд гьозиере:

«Тегьер игид Нисон дусд ме,
Э гьэд гьовхо нори жуне
Э Таганрог гьовре бири,
У э гьоврей эн бирори.

Дуьл ди хуьшдере, духдерме,
Бигьил ебо соф бошум ме,
Мирам э женг дир не сохде,
Гьэьгьре эри ведешенде.

Ме эз довгlo мивогошдуьм,
Эй туь бебе ме мибошум,
Бесгьун доре взхьшигьоре,
Мисохим селт нисд угьоре.

Одохлуйтуьш мивогошду
Диеш шорте рузгьо мибу».

Оммо Коле хэберсуьз бу,
Эй довгlo глэмели небу.

Гьеммишелуьг беде яра,
Овурд эй ю шуькестире,
Духдиргьо дуьл дорембириуьт,
Суре э у нигуфдирууьт.

Оммо пушой селт соф бире,
Даньсд Коле ёгьинире,
Инжо бисдо у фикирлуь,
Недануьсд у де чуй соху.

Минет мисохд э духдиргьо,
Э женг рафде бигълуй угьо,
Мерг венгенуь э дуьшмегьо,
Гъэгър эн дуьле ведешенде.

Нэгл, не гъишдуьт уре рафде,
Глэмели небу эй женг сохде.
Нуьшдембу сер гъуз гирде,
Глэре не доре, гъэм кешире.

Мозол уре гъечи дире,
Гуфдирени: «Лелей Коле,
Эйчуь гъечи фикирлуйнит,
Могъбул, сергъуз гье нуьшденит?»

Э ён Мозол у куьнд нуьшде,
Ихдилот сохд гъозиере,
Э и довгlo селт нисд бирет,
Эн Николай согъэ кифлет.

Э дуре дигь Украины,
Суьфде бомбгьо офдореки,
Темиз бири эз руй хори,
Уре екиш де не мунди.

Бебе ве дедей ю муьрдет,
Зен ве кукеш немцгьо куьшдет,
Гъони нисди уре кифлет,
Эже бурав, нисди муьгъбет.

Мозол тигъэт денишире,
Гуфди: «Месох фикир леле,
Пой туь инжо эй зигъисде,
Э жигей бебе эй ме бире».

Коле бегьем соф не бире,
Мозол уре берд э хуне,
Мидениши тигъэт э у,
Нигъишд уре фикирлуь бу.

Коле дуьл ю лап битоб бу,
Э кор рафде воисдембу,
Зури офде фенд эн коре,
Сер гирд жофо эй кешире.

Э колхоз у дарафдени,
Тегьер жоборд кор сохдени,
Жигей Нисон дусд хуьшдере,
Гирдени у желдлуь бире.

Э госпиталь кор омбар бу,
Мозол эз кор дир миомо,
Коле зуте оморембу,
Чой, хурекиш у мивено.

Чуьш эй сохде у хьозур бу,
Токи Мозол дердлуь небу,
Оммо Мозол гъэгъри бире,
Нигъишд сохде кор хунере.

Е руз Коле эз кор омо,
Зен гъуншишу когъозе до,
Вегирденге когъозе у,
Шори юре гъэдер небу.

Зури хурек хьозур сохде,
Суьфрере у дешендени,
Э пушой гъопу у рач нуьшд,
Мозоле гузет сохдени.

Гьетте Мозол куьнд оmore,
Гуфдирени зурн Коле:
«Гьери вежегь е дес винуьм,
Шоре хэбер туьре мидуьм»

«Лелей Коле, гу зу бура,
Чуь хэбер туь миди мере».
«Гьевел вежегь, песе гуьм,
Мереш воисдени винуьм,
Чуьтаре туь вежесдеге,
Шоре хэбер оморенге».

Чумгьой Мозол гьэрслуй бире,
Гуфди у: «Жон лелей Коле,
И ченд салгьо не вежесдем,
Тегьер юреш фурмуш сохдем...»

«Нэги, духдер ме, туь межегьи
Эз шори Яшке соф биреи,
Одохлуйтуь селт соф бире,
Гене эдей гьовхо берде».

Дуьл эн Мозол лап шор бисдо,
Когьозе у ченд гиле хунд,
Белки гьисди уреш бахд ю,
Мивогошду одохлуй ю.

...Пазизе кукгьой Ватан,
Бесгун доруьт дуьшменгьоре,
Гьовхо берде тегьер аслан,
Овурденуьт азадире.

Э жергей эн жобордгьо,
Кук Дербенди Яшкеш дебу,
Э лулей эн гуьрге-вэхьшгьо,
Угьо суре доноребу.

Зу лов бисдо хэбер шори,
Э Дербендиш омо раси,
Э игидгьо эй вохурде,
Гьемме эдет хьозур бире.

Э у глэре бебе-духдер.
Гъэдерсуьз бире дуьлшор,
Коле ферзэнд украини,
Мозол духдер эн татини.

Тегьер мигид хунегьоре,
У руз Мозол вараюнде,
Гьул э гьул бебе доно,
Э вокзол Дербенд фурамо.

Бируьт инжо согъэ жэгмет,
Ченд десдегьо зерегоргьо,
Геймиш бируьт тегьер хэлгэт,
Оморембу сес гьовогьо.

Мивежесдуьт гьуле гирде,
Гъэдер небу шори хэлгэ,
Поезд э вокзол диромо,
Игидгьо э перрон фурамо.

Дуь-екире гьэл мигирдуьт,
Глэрсгьой шори мирихундуьт.
Яшке зурн фураморе,
Офдени у ёр хуьшдере.

Гьэл гирд ёре эз дуьли у,
Сэхд моч сохде эз ловгьой ю,
У бу суьфдеи моч эн муьгьбет,
У бу васал зиндегуни,
Эз четини гирошде бэхд,
Лап ширин бу эй дуьл гьони.

Муьгьбетлугьго жейле бире,
Томоше сохд дуь-екире,
Мозол гирде дес Яшкере,
Шинох сохд у не Колере.

Гьерсе еки гьул доноре,
Варафденуьт э лой хуне.
Зури кура бисдо дусдгьго,
Хэгьер-бирор ве шинохгьго.

Э сер суьфрей келе ники,
Нуьшденуьт дусдгьго гьеммееки,
Пейлей шори декирденуьт,
Э согьи еки рач хурденуьт.

СЕРНОМЕ

СТИХИГЬО

Бовор сохденуьм	5
Хогь Ватане	6
Дусд	7
Мере хьэз оморэ	8
Шей себэхьи	9
Ловой деде	10
Нисе муьрде	12
Э сер гьоврей деде	13
Вэхд жовони	14
Мепой	15
Дор э сер билогь	16
Раче чигьрет	18
Дурим эз еки	19
Севгили	20
Биё ёр	21
Эриме офире оморей	22
Ошугь бирем	23
Суьмбуьл	24
О, догъисту!	25
Мозоллюе гьисмет	26

ПОЭМА

Мозол	29
-----------------	----

Зоя Семендужева

У РОДНИКА

На татском языке

Редактор Б. Сафанов

Художник В. Логачев

Художествен. редактор М. Вегерчуу

Техн. редактор В. Гаджиева

Корректор А. Семендужев

Сдано в набор 18.07.1979 г. Подписано в печать 07.09.1979 г. Форм. бум. 70×90¹/₂₂. Бумага типографская № 1. Гарнитура «Журнальная рубленая». Печать высокая. Усл. печ. л. 1,75. Уч.-изд. л. 1,2. С04263. Тираж 1000. Зак. № 338. Цена 15 к.

Дагестанское книжное издательство Управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров ДАССР. Махачкала, ул. Маркова, 55.

Типография им. С. М. Кирова Управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров ДАССР. Махачкала, ул. Маркова, 51.

Цена 15 коп.

МАХАЧКАЛА 1979

Зоя Семендуева

У РОДНИКА

На татском языке